Kulturalliansen

Til: Kunnskapsdepartementet
Fra: Kulturalliansen
Dato: 27.11.26

Høringssvar til NOU 2026: 10 Fellesskolen – Bærebjelken i framtidens samfunn

Kulturfrivilligheten og skolen er tett knyttet sammen. I skolen møter barn ulike kulturuttrykk gjennom undervisningen, særlig i de praktiske og estetiske fagene. Mange deltar også i frivillige kulturaktiviteter som holder til i skolebygget.

Kulturalliansen er kulturfrivillighetens paraplyorganisasjon og vi takker for muligheten til å levere høringssvar. Kulturfrivilligheten har betydning for både kultur, utdanning og folkehelse. Gjennom skapende aktivitet og deltakelse i organisasjonslivet får barn og unge utvikle ferdigheter, uttrykke seg, ta ansvar og høre til i et fellesskap. Dette har også verdi for skolens danningsoppdrag.

NOU 2025: 7 Musikklandet anbefaler tettere samarbeid mellom skolen og det frivillige kulturlivet og bedre samordning mellom kulturpolitikken og andre politikkområder. Kulturalliansen mener disse anbefalingene har relevans for hele kulturfrivilligheten. Fellesskoleutvalget peker på svekkede fellesskap, press på demokratiet og økende ulikhet. Kulturfrivilligheten kan bidra til å møte disse utfordringene som arenaer for mestring, tilhørighet og demokratisk deltakelse.

Vi ber Kunnskapsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet se oppfølgingen av de to utredningene i sammenheng, særlig når det gjelder praktiske og estetiske fag, samarbeid med frivilligheten og tilgang til egnede lokaler.

Kulturalliansen ber Kunnskapsdepartementet prioritere følgende i oppfølgingen av utredningen:

1. Styrk de praktiske og estetiske fagene

Kulturalliansen støtter utvalgets forslag om mer tid til musikk og mat og helse, styrket lærerkompetanse og støtte til praktiske læringsarenaer. **Det må stilles samme krav til faglig kvalitet i praktiske og estetiske fag som i andre fag.** Undervisningen må bygge på fagkunnskap, tydelige læringsmål og progresjon. Elevene trenger veiledning og mulighet til å øve og fordype seg over tid. Enkeltstående aktiviteter kan ikke erstatte systematisk opplæring i fagene.

Fagene gir barn ferdigheter og uttrykksmuligheter de kan ha glede av gjennom livet. De lærer å skape sammen og får ta del i kulturarv og tradisjoner. Fagenes plass må bygge på denne egenverdien.

Mer helhetlige læreplaner må sikre faginnhold og tilstrekkelig tid, også på 1. og 2. trinn. Praktiske arbeidsmåter i andre fag kan ikke alene ivareta dette. Vi viser til vårt høringssvar til Utdanningsdirektoratets høring om organiseringen av skoledagen på 1. og 2. trinn.

Undervisningen krever egnede rom og nødvendig utstyr og materialer. Gruppestørrelsene må tilpasses aktivitetene og behovet for veiledning, slik at alle elever får delta aktivt og læreren kan følge opp den enkelte.

En styrking av de praktiske og estetiske fagene forutsetter tilgang på lærere og fagpersoner med solid kompetanse i fagene. Derfor må både lærerutdanningene og de relevante fagutdanningene bygges opp, ikke ned.

2. Følg opp samarbeidet med kulturfrivilligheten nasjonalt

Kulturalliansen støtter utvalgets forslag om å styrke samarbeidet mellom skolen og den organiserte fritiden. Kulturfrivilligheten har bred kulturfaglig kompetanse og lang erfaring med opplæring og formidling av kunnskap og tradisjoner. Samarbeid med skolen kan gi flere barn mulighet til å prøve ulike kulturaktiviteter og finne et fellesskap de ønsker å delta i på fritiden.

En sterk og velorganisert lokal kulturfrivillighet trenger forutsigbare økonomiske rammevilkår og en god kommunal frivillighetspolitikk på tvers av sektorer. Det er ikke kulturfrivillighetens kjerneoppgave å løse skolens oppgaver. Forpliktende samarbeid krever ressurser og finansiering som dekker organisasjonenes arbeid, inkludert forberedelser, koordinering og oppfølging. Frivillighetens bidrag kan ikke tas for gitt.

Samarbeidet må skje på frivillighetens premisser. Organisasjonene må involveres fra starten og selv avgjøre hva de ønsker og har kapasitet til å bidra med. Oppgaver og ansvar må avklares, og skolen må beholde ansvaret for undervisningen.

Utvalget legger opp til at samarbeidet skal utvikles lokalt. **Vi ber Kunnskapsdepartementet støtte dette gjennom en nasjonal veileder med eksempler og samarbeidsmodeller for skole og frivillig organisasjonsliv.** Veilederen bør utvikles sammen med kommunesektoren og frivilligheten. Relevante paraplyorganisasjoner kan samle erfaringer og innspill fra ulike deler av organisasjonslivet.

3. Sikre egnede og tilgjengelige skolelokaler for kulturfrivilligheten

Mange frivillige organisasjoner bruker skolebygg til øving, opplæring, forestillinger, møter og samlinger. Skolebyggene er også kulturarenaer og må planlegges og forvaltes med dette som utgangspunkt. Kulturfrivilligheten må involveres ved nybygg og oppgradering, før romprogram, budsjett og tekniske løsninger fastlegges. Akustikk, gulv, lager, universell utforming og adgang utenfor skoletiden avgjør om lokalene fungerer for aktivitetene.

Studieforbund og deres medlemsorganisasjoner har allerede rett til gratis bruk av offentlige undervisningslokaler ved kurs som omfattes av voksenopplæringsloven § 7 og tilhørende forskrifter. Kulturalliansens erfaring er at ulik praktisering, mangelfulle utlånsrutiner og uklare kostnader gjør det vanskelig å benytte denne retten. Vi ber Kunnskapsdepartementet sikre at regelverket er kjent og etterleves av offentlige skoleeiere.

Kommunen må ta ansvar for kulturfrivillighetens tilgang til skolelokaler gjennom felles utlånsregler og rutiner som følges opp på kommunenivå. Tilgangen må ikke være avhengig av den enkelte rektors prioriteringer. Ansvar, kostnader og praktisk tilrettelegging må avklares av skoleeieren, slik at frivillige organisasjoner får forutsigbare vilkår og slipper å forhandle om tilgangen med hver enkelt skole. Tilsvarende må fylkeskommunen ta ansvar for frivillighetens tilgang til sine skolebygg.

Dagens regelverk dekker heller ikke kulturfrivillighetens behov fullt ut. Vi ber regjeringen gjennomgå voksenopplæringsregelverket og utlånspraksisen for å sikre gratis og forutsigbar tilgang som bedre møter behovene. Gjennomgangen må omfatte aktivitet på dagtid, etter klokken 21, i ferier og ved helgesamlinger med overnatting, samt kostnader som belastes brukerne. Det må også finnes løsninger for forestillinger, samlinger og deltakere fra andre kommuner.

Kulturfrivillighetens bruk av og behov for skolelokaler må inngå i kommunens kartlegging og planlegging. Dette bør være en del av den skriftlige oversikten over status og utviklingsbehov på kulturfeltet som kommunen skal utarbeide etter kulturlova § 4. Kunnskapen må brukes når kommunen prioriterer investeringer, oppgraderinger og utlån.

Vi ber Kunnskapsdepartementet følge opp disse spørsmålene sammen med Kultur- og likestillingsdepartementet i arbeidet med den nasjonale kulturarenastrategien. Vi viser til Kulturalliansens innspill til strategien.

4. Anerkjenn frivilligheten som arena for demokratiopplæring

Kulturalliansen støtter utvalgets forslag om å styrke demokratiopplæringen. Skolen har en viktig oppgave i dette arbeidet, men etter vårt syn er medlemsdemokratiet i frivilligheten den aller viktigste arenaen for å lære og praktisere demokrati, særlig for barn og unge.

I frivillige organisasjoner kan barn og unge fremme forslag, stemme på årsmøtet, velge representanter og selv bli valgt til verv. De får påvirke hva organisasjonen skal gjøre, og hvordan penger og andre ressurser skal brukes. Slik erfarer de at deres stemme betyr noe, samtidig som de lærer å argumentere, håndtere uenighet og ta ansvar for beslutninger i fellesskap. Frivillighetens rolle i demokratiopplæring må tillegges vekt i frivillighetspolitikken.

For å ta del i medlemsdemokratiet må barn og unge først finne veien inn i en organisasjon. **Vi ber Kunnskapsdepartementet sørge for at skoleeiere etablerer faste rutiner for å formidle informasjon om lokale fritidsaktiviteter og støtteordninger til elever og foresatte.** Informasjonen bør deles gjennom skolens egne kanaler, og frivillige organisasjoner bør få anledning til å presentere tilbudene sine. Arbeidet bør bygge videre på Frivillighet Norges oppfølging av handlingsplanen *Alle inkludert* og prinsippene for deling av informasjon om fritidsaktiviteter i skolen.